

Uit de geschiedenis van Ommen

De brandweer in vroeger jaren

III.

Voor een paar honderd jaren waren de meeste huizen die in Ommen stonden, hoofdzakelijk van hout gebouwd met rieten of strooien slaken. Het gevaar voor brand was dan ook bijzonder groot. Geen wonder, dat wij meer dan eens in de geschiedenis lezen van ontzettende branden, welke Ommen teisterden. Het boek, bevattende de stad-willekeuren, maakt reeds op het eerste blad melding van een brand die in 1624 in Ommen woedde en die alles vernielde. Om elf uur brak de brand uit en na een uur, was alles reeds door het vuur verteerd. Vanaf den Heiligen Geest tot aan De Vecht toe brandde alles af en bleef er geen schuur staan. Het gerede was bij elkaar nog geen f 300 waard. Ook de kerk, waarin tot op dien tijd een fraai gewelf was en welks schoone interieur haar weerga nergens op het platteland vond, werd niet gespaard.

Maar dit was de eerste keer niet. Reeds in 1517 was Ommen bijna geheel verbrand, daarna werd door hier gelegerd krijgsvolk in 1594 een groote brand gesticht en ook in latere jaren zal men ongetwijfeld, al was het dan ook in mindere mate, met het vuur te kampen hebben gehad.

In 1743 werd besloten een brandspuit aan te schaffen, die geleverd werd door den koperslager Jan Steenberg en te Deventer. Teneinde de inwoners tot zoo groot mogelijke voorzichtigheid te dwingen, werden door den Magistraat Vuurwagters (ook wel genaamd Vuurheeren of Pijpenpassers) aangesteld, die er op moesten toezien, dat iemand op onvoorzichtige wijze met vuur omging. Het schijnt dat deze post door de ingezetenen vrijwillig werd aanvaard. In het archief der gemeente bevindt zich een boekje, dat afzonderlijk bevat het „Reglement ende ordonnantie ofte oudhovige rechten ende costumen der Stad Ommen, waaraan de Vuurwagters ieder in sijn tijd sig stiptelijk en sonder aansien van personen of iemand ter te ontsien, moeten houden.” De voornaamste bepalingen van deze ordonnantie waren de navol-

gende: Niemand mocht in de stad Ommen vlas, hennep of andere brandende stoffen hetzij bij nacht of bij dag bij vuur of in ovens drogen. In kasten, spinden of dergelijke ruimten mocht geen vuur worden gevonden. Ieder ingezetene moest voorzien zijn van een ijshaak, 16 voeten lang. Tegen de kerkmuur of het stadhuis mocht geen mest of afval („drek”) worden geworpen. De vuurheeren moesten toezien op de navolging van het Landrecht, in het bijzonder de resolutie van Ridderschap en Steden, van 13 Maart 1725 wat betreft het „setten van drinkgelagen”. Vooral moesten zij zorgen, dat onder de predikatie geen drinkgelagen werden gehouden. Onder drinkgelagen werd verstaan, dat „wanneer de vuurwagters na het gebed onder de Predikatie iemand vinden drinken” deze strafbaar is. Dit zou echter niet gelden voor „buitenluijden, welke tot haar ontnugtering iets consumeren, nog ook niet diegene, welke uit de kerk komende een montvol nemen, als sij niet zitten en sig tot drinken ophouden”. Na het „te hoop luyden”, dus nadat voor den kerkdienst geluid was, mochten de klompenmakers niet meer verkoopen, totdat de kerkdienst afgelopen was. Op Kermis mocht eveneens gedurende de predikatie geen koopmanschap worden gedaan. Op navolging van deze maatregelen, hoewel niet tot de brandweer behorende, moesten de vuurheeren schijnbaar ook toezien.

De vuurwagters hadden mede toe te zien op het ordentelijk onderhouden van de straten en moesten alle jaren tegen den 1en April nagaan of hieraan de hand werd gehouden. Vermoedelijk spruit uit deze bepaling het voorschrift voort van het schoonhouden der straten van gras en het schouwen der schoorsteenen, elk jaar tegen de Ommerbissing.

Niemand mocht in de maanden Mei, Juni, Juli en Augustus na des avonds 9 uur en voor zonsopgang op straten, stegen of wegen tabak rooken. In geen geval mocht dit bij windrig of vorstig weer, „hetsij dat er water of geen water voor de deuren is.” Wanneer het stil of vochtig weer was, mocht niemand overdag buitenshuis rooken, mits op plaatsen waar geen brandende stof lag en mits „hebben de een dopjen of sijne pijpenkop”.

De schoorsteenen werden zoo nu en dan door de vuurwagters gevisiteerd op gaten en scheuren. Elk was verplicht zijn schoorsteen elk jaar voor de maand Mei te laten schoonmaken. Bij het geroep van „brand” moest iedere ingezetene onmiddellijk uit zijn huis loopen en een emmer water en zijn ijschaak medenemen. Die volgens het „reglement” bij de brandspuit behoorde, moest zijn voorschriften dienaangaande stipt nakomen. De burens van degene, bij wie de brand was uitgebroken moesten onmiddellijk de daken van de nabijstaande huizen beklimmer en nat houden met water dat hun door anderen zou worden aangereikt. Ook degene in wiens huis brand was ontstaan, werd gestraft, omdat „er vele

agtelose menschen sijn, die het niet scheelt, hoe het gaet, ja, zelfs sulke die haer genoeg in eens anders ongeluk en ondergank hebben”. Hij moest een boete betalen, al was zijn huis en goed ook geheel door de vlammen verteerd, tenzij hij voldoende aan kon toonen, dat hij er niets aan had kunnen doen. Degene, die door tabakrooken brand had doen ontstaan, werd nog met een boete van 25 guld. extra gestraft. „Diegene welke door vuilaerdigheid, voorbedagtheid of agtelootheid vuur of tabak uijt sijne pijpje smijt of vallen laat, sal beboet worden, schoon hij het uitgetreden heeft en daer geen ongeluk van komt.” Iemand die de boeten niet wilde betalen” sou in Ommen niet mogen verblijven te wonen, maer daer uyt gebannen worden en blijven.”

De vuurwagters werden elk jaar op St. Petry gekozen en beëdigd. De eed luidde: „Wij sweren dat wij dit Reglement na onser beste magte en vermogen sullen agtervolgen. So waarlijk help ons God”.

Een vermoedelijk latere bepaling meldt, dat een timmerman of metselaar op zijn werk niet mocht rooken boven krullen of schaafsel, en in het geheel niet bij winderig weer en ook niet op een stijger in de nabijheid van daken of andere gevaarlijke plaatsen.

De vuurwagters moesten jaarlijks in de maand Juni tezamen met een metselaarsbaas, de schoorsteenen van de burgers nazien, voornamelijk van de zolder tot bovendaks. Wanneer er barsten, glijven of andere holligheden werden aangetroffen, moest de eigenaar dit eerst laten repareren, voor hij er rogge, hooi of eenig ander gewas tegen mocht leggen. Aan deze bepaling wordt heden ten dage nog de hand gehouden.